

ESZKIMÓ ASSZONY FÁZIK

Eszkimó asszony fázik

+ Xantus János kisfilmjei

Magyar, 1983. Rendezte: Xantus János. Szereplők: Méhes Marietta, Boguslaw Linda, Lukáts Andor, Vig Mihály, Magyar Péter. Forgalmazó: Magyar Nemzeti Filmarchívum. 111 perc.

Magyarországon kevés rendező kezdte a karrierjét ígérete-sebben, mint Xantus János, aki előbb főiskolai vizsgamunkáival babonázta meg a tanárait (*Werther élete*; *És így s eképp tovább*), aztán a BBS-ben készült kisfilmjeiben (*Diorissimo*; *Női kezekben*) már egyenesen trendet diktált, és egyik előkészítője lett a nyolcvanas évek legeredetibb és legmeghökkenőbb irányzatának. Az úgynevezett új-érzékenység szembe ment a magyar film fősodrával: a *Diorissimo* és a *Női kezekben* a stilizációs technikáival (a valóságot felülfestő színeivel); bizarr és szurreális világával; továbbá a műfajiság megszüntetve megidézésével (a thriller, a horror, sőt alkalmassint a burleszk és a katasztrófafilm elemeinek felvillantásával) kapcsolódott az egyetemes filmben mutatkozó posztmodern törekvésekhez.

Xantus úgy játszott bennük képpel és történettel, mint ha mindig ezt csinálta volna, és közben – szintén a játékjegyében – folyamatosan provokálta a befogadót egy kvázi „mélyebb” jelentés ígéréte-vel. Titokfejtésre hívta a nézőt, de közben rendre el is lehetetlenített minden ilyen jellegű próbálkozást.

A debütáló nagyjátékfilmjéhez részben a *Diorissimo* és a *Női kezekben*, részben pedig a mesteri főiskolai munka, az *És így s eképp tovább* (a magyar filmtörténet egyik gyöngyszeme: az igaz barátság himnusz) szolgált inspirációul. No és persze a korszak alternatív zenei kultúrája, illetve annak egyik tündöklő zenekara, a Trabant elnevezésű formáció, amelynek a dalai a történet szerves részét képezik: értelmezik és kommentálják az eseményeket.

Az *Eszkimó asszony fázik* az ekkor virágzó francia újromantika (a Besson, Beineix, Carax nevével fémjelzett irányzat) filmjeivel ápol szoros rokonságot: melodráma keretbe helyezett leépülés-történet, középpontban egy jómódú csa-

lából származó, sikeres koncertzongoristával, aki karrierjét és életvitelét is feladja akkor, amikor találkozik egy különös vammal, a korántsem számító pókasszonyként feltűnő, inkább ön maga számára is rejtélyes fiatal lánnyal. Az *Eszkimó asszonyban* mindenki rosszul érzi magát (a figurák jellemzően egységesen elvágyódnak valahova máshova, mint ahol éppen vannak), de Xantus ezt az alapérzületet nem fájdalmas szomorúsággal, hanem mérsékelt sztoicizmussal mutatja be. A zárójelenetben viszont óvatosan tönust vált, és ennek meg is van az eredménye: gombóc marad a gyomorban.

Extrák: Gellért Gábor beszélgetése Xantus Jánossal; halálkárósult-felirat; angol felirat. A lemez éke a három kisfilm: a *Diorissimo*, a *Női kezekben* és az *És így s eképp tovább*. Az első kettő digitálisan felújítva szerepel a lemezen, az *Éképp tovább* minősége viszont gyengébb: ismerve a Filmarchívum munkatársainak lelkiismeretességét, nyilván az optimális technikai feltételek hiánya miatt ilyen állapotú a film. De ezzel együtt nagy esemény a megjelenése.

PÁPAI ZSOLT